

Л. КАРЯКІН

БІБЛІОТЕКА

Н. Д. Інституту Геології
при Харківському Держ. Університеті

Інв. Книга 11266

1930

ТРУДИ ХАРКІВСЬКОГО
ПРИРОДИ Т. 64 1930 г.

K-21

ПРО ЗНАХІДКУ СКАМ'ЯНІЛОЇ РИБИ В ХАРКІВСЬКОМУ ПОВЕРСІ СЛОБОДИ „МЕЛОВОЙ“ ІЗЮМСЬКОЇ ОКРУГИ

КАРЯКІН, Л. І.

Навесні 1928 року геологічним кабінетом Харківського ІНО було одержано повідомлення про те, що в слободі Балаклеї (Ізюмської округи) знайдено якусь то скам'янілу рибу. За пропозицією завідувача кабінетом проф. Д. М. Соболева, я виїхав до Балаклеї з метою зібрати відомості про знахідку, а коли можливо то й привезти її до геологічного музею ІНО. Коли я приїхав до Балаклеї, то мені вдалось вияснити, що у одного з тамтешніх мешканців, дійсно знаходиться скам'яніла риба, яку було знайдено в зеленому глауконітовому пісковцеві і так гарно схоронено, що навіть особи, які мають мале відношення до палеонтології, без труднощів визначили, що відбиток цей належить рибі. Камінь, в якому було знайдено скам'янілу рибу, був привезений до Балаклеї, для будівлі з слободи „Меловой“. З метою виявлення умов залягання глауконітового пісковця з скам'янілою рибою, я оглянув каменярню в слободі „Меловой“.

Слобода „Меловая“ розтшована на правому березі р. Дінця на місці впадання в нього р. „Меловой“, в місцевості, яка досить багато зрізана ярами. В північній частині слободи на лівому схилі долини р. „Меловой“, де було знайдено рибу, можна спостерігати таке залягання порід:

1. Грунт.

Q 2. В'язка червоно-бура глина, з білуватими мергелястими скупченнями.

Q 3. Рудувато-бурий суглинок.

Pgch 4. Жовтувато-зелений глинястий пісок.

Pgch 5. Зелений глинястий глауконітовий пісковець, до низу спостерігається більш міцний шар, грубизною до 1 метра (ламається як будівельний камінь для місцевих потреб), в ньому й було знайдено скам'янілу рибу.

Pgch 6. Зелена з жовтими плямами глина.

Pgku 7. Зеленоватий, пісковатий мергель.

Spn 8. Біла писарська крейда.

Порода, в якій знайдено скам'янілу рибу — зелений, середньозернястий, глауконітовий пісковець, не скрізь однакового складу. Та частина породи, в якій лежить голова і передня частина тіла риби, складається з щільного, зеленого, глауконітово-креміястого пісковцю, з жовтими неправильної форми плямами, цей пісковець поступово переходить в менш щільний зелений глауконітовий пісковець.

Риба перебуває в напівзгнутому стані, голова й середня частина тіла дуже гарно збереглася, задня частина менш ціла, а хвіст відсутній зовсім. Тіло риби коротке, довжина (яку можна бачити безпосередньо) 29 см широчина 12 см и товщина 3,5 см. Розмір риби мабуть не перевищує більше 35 см. Тіло риби стиснуто з боків, досить широке і до хвоста поступово тоншає. Голова велика, біля $\frac{1}{3}$ тіла (10 см), плавці збереглися тільки грудні. Голова риби, заключена в щільній породі, збереглася дуже гарно, виразно

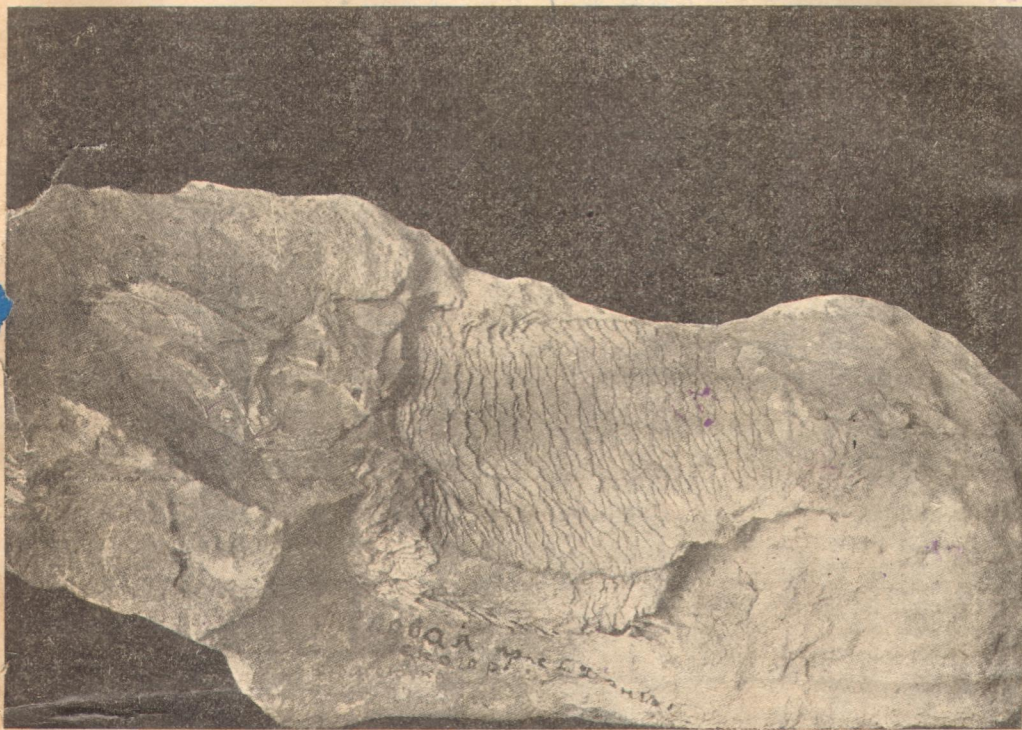
0*

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ХНУ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Інв. №

[1929]

видко всі дрібні кістки, а також зяберні дуги з відбитками зябер. Поверхня відбитків має глянсуватий вигляд и часто густо-зафарблена в темно-сірий, майже чорний колір. Тому що риба перебуває в навіпізгнутому стані, листочки луски значно насунуті одна на одну. Підчас роботи, пісковець був розколотий й розкол пройшов так, що вся риба лежить в одному куску, а відбиток одного її боку — в другому. Та частина куска, в якому є тільки відбиток, складається з міцного главконітового пісковця, на якому гарно збереглися усі дрібні деталі голови й відбитки луски в середній частині тулуба. Луска

належить до ктеноїдного типу, закругленої форми, розміром (перпендикулярно довжини тіла) біля 4-х см, покрита зубчиками, які збереглися в вигляді заглибини в породі.

Зубчики довжиною 2—3 мм найбільш піднімаються в середній частині луски, до краю зубчики поступово зникають. Іноді на краю луски між великими зубчиками спостерігаємо 3—4 дрібних, коротеньких зубчики.

Кількість великих зубчиків на всіх лусках коливається від 18—22, а коли полічити вищезгадані дрібні зубчики, то кількість їхня доходить 30—35.

Через усю рибу вздовж проходить 7 смуг, найбільш значних в середній частині риби. Смуги ці є сліди великих зубчиків, які є в середній частині кожної луски, а якщо луска розташована в вигляді подовжних нирок, то ці заглиблення утворюють як би смуги. Зубчики ці, або правильніше заглиблення, які вони утворили, височиною біля 2-3 мм і довжиною 3-4 мм. Поверхня луски, як би відполірована в темно-сірий, майже чорний колір. Хвіст, як я вже згадував, не зберігся.

Геологічну будову місцевості, в якій знайдено рибу, дослідили: М. Борисяк¹⁾, І. Леваковський²⁾, Б. К. Ліхарів³⁾ і Харківський вік зеленого, глауконітового пісковця з рибою можна вважати за точно встановлений.

В літературі є вказівки про наявність рештків риб в Харківському поверсі: О. Роговича⁴⁾, О. В. Гурова⁵⁾, М. Борисяка⁶⁾, О. С. Федоровського⁷⁾, на жаль, не скрізь вказано в яких умовах їх знайдено. Мета цієї замітки, є реєстрування умов знаходження рештків риби в Харківському поверсі, яка може надалі послужити за матеріал для детального й всебічного вивчення Харківського поверху.

Рештки знайденої скам'янілої риби приставлені до м. Харкова й зберігаються в геологічному музеї Харківського ІНО.

Харків, Геологічний кабінет ІНО
1929 року

¹⁾ Н. Борисяк: «Сборник материалов, относящихся до геологии юга России». 1897 г. стр. 12.

²⁾ И. Леваковский: «Исследование осадков меловой и следующей за нею формаций на пространстве между Днестром и Волгою». Труды Хар. Общ. Исп. Природы. Т. VII 1873 г. стр. 191.

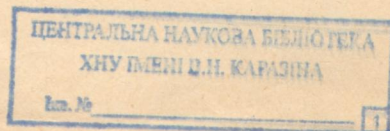
³⁾ Б. К. Лихарев: «Общая геологическая карта Европ. части СССР. Лист 61. Труды Геологического Комитета. Нов. сер. В. 161 стр. 25 — 26.

⁴⁾ А. Рогович: «Естественная история губерний Киевского учебного округа». Палеонтология. Киев. 1860 г. стр. 5 — 27.

⁵⁾ А. В. Гуров: «Геологическое описание Полтавской губернии». Отчет Полтавскому Губ. Земству. Харьков. 1888 г. стр. 609.

⁶⁾ Н. Борисяк: «Сборник материалов, относящихся до геологии юга России». 1897 г.

⁷⁾ А. С. Федоровский: «По окрестностям Харькова». Изд. Студ. Кружка Натурал. при Харьк. Университете. 1916 г.

1000

V.N. Karazin Kharkiv National University

01108884 0